

אגעד אנק

על פרשת השבוע

שמיני תש"פ

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

ויקרב אהרן אל המזבח וישחט את עגל החטאת אשר לו: (ט, ח)

ברש"י בפסוק הקודם כתב: קרב אל המזבח - שהיה אהרן בוש וירא לגשת אמר לו משה למה אתה בוש לכך נבחרת:

בגמ' סוטה (ה, א) איתא שתלמיד חכם צריך שיהיה בו גאווה שמיני שבשמינית, והכוונה על פסוק זה שהוא שמיני בפרשת שמיני ובו מצינו שניגש אהרן אל העבודה בבושה ובשברון לב על העגל. והלך רק מפני שנבחר לזה וזה הכוונה אצל תלמיד חכם שידע שהכל מתנת שמים בבחינת "לכך נבחרת" שהוא ציווי משמים.

(טעם הצבי בשם קונטרס דברי חנוך, מובא באוצרותיהם של צדיקים) וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם (ט, כד)

תרגם אונקלוס: וירונו - 'ושבחו'. י"ל כי אהרן שימש כל היום ולא אתי שכינה עד שנכנסו הוא עם מרע"ה להתפלל על זה, אך זה הי' לכבודו של אהרן כמשחז"ל שמאל הקטן גזר תעניתא ופ"א אתי מיטרא מיד בצפרא ושוב פ"א לא אתי מיטרא עד אחר התענית ואמר שניהם אינם שבח לציבור אלא היכי דמי שבחא דציבורא אמר משיב הרוח ונשב זיקא מוריד הגשם ואתא מיטרא [תענית כ"ה ע"ב], והי' להראות שבחו של אהרן דלא שרתה שכינה עד שיצא ואמר יה"ר שתשרה שכינה במעשי ידיכם ועפ"י דבורו וירא כבוד ה' אל כל ישראל, ואז וירא כל העם' האי 'וירא' רוצה לומר התבוננו כל העם והבינו שזהו כבודו של אהרן וירונו ושבחו שזהו שבח של ציבור ושל אהרן שליח הציבור.

(חתם סופר)

וישמע משה וייטב בעיניו (י, כ)

ע"פ מ"ש רמב"ן דכל דברי אהרן הן היום הקריבו לא הי' אלא פלפול ומו"מ של הלכה שהרי מפני הטומאה נשרף וע"ש ברמב"ן וידוע שפלפול התורה משה מסרה לישראל ע"ד טוב עין הוא יבורך כמבואר במס' נדרים [ל"ח.], ע"כ וישמע משה הפלפול הזה ויטב בעיניו דייקא כי מטובת עינו של משה בא לו הפלפול הזה.

(חתם סופר)

להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל (יא, מז)

פעם אחת יצא הרב רבי אברהם דנציג (בעל חיי אדם וחכמת אדם), מחותנו של הגר"א. למערב אירופה לרגל מסחרו. כשחזר, נכנס תיכף לבית מדרשו של הגר"א כדי לקבל ממנו ברכת שלום, כדרכו של הגר"א שלא להבטל מלימודו נכנס עם רבי אברהם בשיחה חטופה, ושאל אותו: האם שמע איזה דבר חכמה במערב אירופה? השיב לו הרב דנציג, כי בהיותו במערב אירופה שמע כי כמה מחכמי אומות העולם נתווכחו ביניהם מאיזה זמן יש להתחיל בחינוכו של הילד. נחלקו הדעות ביניהם. אחד מהם אמר כי כשנמלאו לילד שלש שנים צריכים כבר להתחיל ולעסוק בחינוכו, והשני אמר כי החינוך ראוי לו שיתחיל במלאת לילד חמש שנים, ובא השלישי ואמר כי לדעתו צריכים להתחיל לחנך את הילד עשרים שנה קודם שנולד, כלומר: צריכים בראשונה לחנך את ההורים כי הם במעשיהם משפיעים על הילד לטובה או לרעה,

שמע הגר"א ואמר לו: כבר עמדו חכמינו על זה בש"ס (יומא פב ב) וסיפרו לנו על שתי נשים מעוברות שאחז אותן בולמוס ביום הכיפורים, לחשו להן באזניהן כי היום, יום הכיפורים הוא. אחת שמעה לקול הלחש ולא אכלה - וזכתה ויצאה ממנו רבי יוחנן. ואולם השניה לא

צייתה למה שלחשו לה - ויצא ממנה שבתאי אוצר פירי, שהיה רשע, הרי רואים אנו כי הילד הושפע ממעשה אמו עוד לפני שנולד.

שאל הרב דנציג את הגר"א אם יש מקור לדבר זה בתנ"ך, והשיב לו הגר"א כי בגמרא שם (פג, א) איתא מקור לזה בספר תהלים (נח, ד) "זורו רשעים מרחם", ולדעתי, הוסיף הגר"א חסר שם בגמרא המילה "וגומר" כי הכוונה שם גם לפסוקים שבאו אחרי הפסוק הזה, שם כתוב "אשר לא ישמע לקול מלחשים..."

ואולם, סיים הגר"א את דבריו, דבר זה נמצא גם בתורה בפרשת שמיני (ויקרא יא, מ) "להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל" שכן מילת "חיה" פירושה גם "יולדת", (ראה שמות א, יט) להורות כי אם באים להבדיל בין הטמא ובין הטהור צריכים לדעת כי זה תלוי הרבה באמותיהם בין ה'חיה' (היולדת) הנאכלת (שאכלה ביוכ"פ) ובין ה'חיה' אשר לא תאכל..."

(ספר הגר"א)

וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אלהים: דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ (יא, א-ב)

יש להבין מהו הכפילות של "לאמור אליהם". ואפשר לבאר על פי מאמר חז"ל הידוע "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להן תורה ומצוות וכו'" וכפי פירוש רש"י ששקצים ורמשים בין כה וכה מאוסים אצל בני האדם ועשה מהם הקב"ה איסור תורה בכדי שיקבל עליהם שכר.

והמשמעות העמוקה יותר בעניין זה הוא, על פי משל לאדם שהגישו לפניו כוס מים ובא חבירו וירק פנימה ולא רצה יותר לשתות מהם כיוון שחבירו ירק בפנים, לאחמ"כ בא הנחש והטיל בה ארס, והנה אם נשאל את פיו מדוע אינך שותה מהמים הרי לא יענה שהסיבה היא מחמת הרוק שחבירו ירק פנימה אלא יענה שהרי יש בה ארס, על אף שגם קודם לכן לא רצה לשתות מחמת הרוק הרי סיבה זו אינה נחשבת כלל מחמת הסיבה היותר חזקה מפני הארס. ופשוט. כמו כן בציווי הזה של התורה אומרת התורה שבני ישראל צריכים להיות בדרגא כזאת שהמאכלות האסורות אמנם מאוסות עליהם אבל ציווי ה' הוא כל כך חזק שהסיבה של המאוסות לא נחשבת כלל לעומתה כמו במשל הנ"ל שהסיבה העיקרית היא הארס ולא הרוק.

וזה מה שאמרו חז"ל "אל יאמר אדם אי אפשרי באכילת חזיר, אלא אפשרי ואפשרי אבל הקב"ה ציווה שלא לאכלם. לכן מדגישה התורה כאן "לאמור אליהם" שיאמרו לבני ישראל שכל הפרשה הבאה היא "וידבר ה'" מחמת ציווי הבורא. (טעם הצבי עפ"י שפת אמת)

כל הולך על גחון (יא, מב)

כתב רש"י: זה נחש, ולשון גחון שהולך ושח על מעיו. דברי רש"י צריכים ביאור שהרי אונקלוס תרגם גחון - מעוה, והיה לו לרש"י לומר 'כתרגומו', או לפרש בלשון הקודש - 'כריסו' כמו שמצינו במשנה 'הכרס הפנימי שניקבה' ועוד.

פירש מרן המהר"ם שיק זיע"א שרש"י חפץ היה לחזק המסורה שלנו שו' דגחון הוא אמצע התורה, ורצה שגם בספרו רש"י על התורה יהיה כאן אות מ' שהוא אמצע התורה. שהמתבונן יראה שרש"י טרח ודקדק להתחיל את התורה עם אות א' "אמר רבי יצחק לא היה וכו'" ולסיים עם אות ת' "יישר כחך ששיברת" ובאמצע התורה - כאן בפרשתינו רצה שיהיה אות מ' "מעיו" יחד הם אותיות א'מ'ת'.

(תורה שלמה).

בחז"ל איתא כמה טעמים: שלא נשאו נשים, שנכנסו שתויי יין, או שהורו הלכה בפני רבן.

"ל דאין אדם מרגיש איך להתנהג בדרך ארץ עד שיהי' לו בנים ומרגיש מה שהוא נגד כבודו בהתנהגות בניו ותלמידיו עמו ועל ידי שהוא מקפיד מבין עי"ז מה שהוא צריך לנהוג כבוד בהוריו ומוריו ולהזהר במה שהוא נגד כבודם, אבל אלו עדיין בנים לא הי' להם ולא הבינו והשכילו עוד האיך לנהוג כבוד ברבם ובאביהם ובפרט במורא שמים לכן הקלו והורו הלכה בפני רבן ולא נהגו כבוד שמים ונכנסו דרך קלות למקדש שתויי יין: (תורת משה)

את הגמל כי מעלה גרה הוא. (יא, ד) הול"ל כי פרסה איננו מפריס שזה עיקר טעם אל הטומאה וכן בשפן וארנבת קשה זה, ובחזיר אמר כי מפריס פרסה הוא ה"ל כי אינו מעלה גרה, ולמה התחיל בכולם בסימן טהרה שלהם.

וביאר ענין זה שסימן טהרה שבכולם מוסיף טומאה על טומאתן כדרך שאמרו בעשו (בר"ר סה א) שנמשל לחזיר שפושט את טלפיו להראות כאילו כשר ותוכו מלא תוך ומרמה וזה מורה על כל מי שאין תוכו כשרו כמדת הצבועים המראים את עצמם כשרים והמה בלי ספק גרועים מן הרשע הגמור שתוכו וברו שוין לרעה, כמו שפירש"י על פסוק ולא יכלו דברו לשלום (בראשית לו ד) וע"כ הפרסת פרסה בחזיר הוא סימן טומאה לפי שבפרסה זו הוא יכול להטעות הבריות ולהראות כאילו הוא כשר וכן בהפך זה בגמל ושפן וארנבת.

ואע"פ שכל מדות אלו אינן שייכין בבהמות מ"מ הם מולידים תכונה רעה זו בגוף האוכלם כי כל אוכלם יאשמו (ע"פ ירמיה ב ג) להיות מן תלות הצבועים המראים את עצמם כשרים כמו עשו וחביריו:

(כלי יקר)

מאוצרות המגידים

"אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפריס טמא הוא לכם ואת השפן כי מעלה גרה וגו' ואת הארנבת כי מעלת גרה הוא" - רבי שבתי יודלביץ

אספר לכם סיפור קטן. ישב על ידי באווירון - זואולוג. אתם יודעים מה זה זואולוג? פרופסור לחיות, גן חיות. פרופסור יהודי מליונר, היודע ומבין בעניני רוב החיות שעל כדור הארץ.

במהלך הדרך הארוכה שישבתי לידו, הוא הספיק לספר לי על כל שאיפות חייו, ועל תפקידו כיום באוניברסיטה - בה הוא מעמיד תלמידים בזואולוגיה, "כבר זכיתי להעמיד שלושה תלמידים - פרופסורים גדולים". בקיצור, הוא שוחח עמי בידידות, כחבר וותיק. היה מאד מעניין.

באמצע הדרך הגישו במטוס אוכל לא כשר. ויפתח ד' את פי האתון...

אמרתי לו בכאב: "איך אתה לועס כזה אוכל? וכי אינך יהודי?!"

הוא התרגז קצת שאני מפריע לו לאכול: "שמע נא, מה שמשה רבינו אמר, לא מחייב אותי כי הוא הרי נפטר לפני ארבעת אלפים שנה".

"רשע", אמרתי לו, "הקב"ה אמר זאת, והקב"ה חי וקיים".

"רבי, אל תתרגז" ביקש "אם תוכיח שהקב"ה אמר איזה בשר מותר לאכילה ואיזה לא, אם תוכיח לי אני מסכים לדעתך ושב בתשובה".

"טוב, אבל תזכור את דברך - שאם אוכיח לך, אתה עוזב את האוכל".

"שמע נא, רבי, חבל לך על הזמן והמאמץ, כי לפני כמה שני התווכחתי עם רב אחד במשך ארבע שעות, והוא לא נצח אותי".

"אני, לא צריך ארבע שעות. די לי בארבע רגעים, לא ארבע שעות. תוך ארבע דקות, כביכול תשכב על הארץ ותודה שהצדק איתי".

הוא הסתכל עלי, פתח את העיניים כמו עגל. - "אה, ארבעה רגעים?". "כן, לא צריך יותר".

"איך?"

"המתן בסבלנות ואני אראה לך".

פרופסור, אתה יודע מה הן סימני כשרות של בהמה?"

"מה?!"

אסביר לך, סימני כשרות הכתובים בתורה הם - "מפריס פרסה ומעלה גרה" - אלו הם שני הסימנים של בהמה טהורה, כמפורש בתורה, וכפי שכל ילד יהודי בן ארבע יודע.

עתה, אשאל אותך, פרופסור, מה תהי' ההלכה אם יש לבהמה רק סימן אחד? מפריס פרסה או מעלה גרה?"

"חצי כשר חצי טרף" השיב.

"מה אתה שח? אין חצי חצי, או כשר או טרף"

"טוב, טרף". אמר. "אתה צודק" הסכמתי "בהמה עם סימן אחד היא טמאה לאכילה!"

"עכשיו תשמע היטב, משה רבנו כתב בתורה כי קיימים ארבע חיות: גמל, שפן, ארנבת, חזיר, שיש להם רק סימן אחד, וארבעתם בלבד. רק אלו. כל שאר החיות או שיש להם שני סימנים, או שאין להם כלל. תגיד לי, משה רבינו למד אצלך זואולוגיה? היה לו תואר פרופסור לחיות? לא.

אולי משה רבנו יצא לצייד והכיר ביערות את החיות. לא. הוא גם לא עבד מימיו בגן החיות, הוא גדל בבית המלכות במצרים, לא בג'ונגל באפריקה. וא"כ מהיכן ידע שאין אחריהם כיוצא בהם? ומי כמוך ידוע כפרופסור לחיות שממתן תורה עד היום ארבעת אלפי שנה, כאשר חקרו כבר כמעט את כל כדור הארץ, ועדיין לא נמצאה בכל הג'ונגלים בעולם חיה חמישית שיש לה רק סימן אחד... מניין כל זאת למשה רבנו?

המשכתי לנגן באוזניו את לשון הגמרא: אי, "תנא דבי רבי ישמעאל" אומרת הגמרא בחולין (דף ס') "וכי משה רבינו קניגי היה או בליסטרי היה? מכאן תשובה לאומר אין תורה מן השמים!" האם משה היה "קניגי" (עובד בגן החיות)? "וכי משה בליסטרי" (צייד חיות)? מאיפה ידע את זה? אלא לומר לך שתורה מן השמים, כך אורמת הגמרא. כלומר, ה' שברא וידע מה שברא, הוא אמר לו את הדברים והוא העבירם לנו.

כשסיימתי לדרוש באוזניו, הבחנתי כי כמה מיושבי המטוס מלפניי ומאחוריי, התאספו סביב, הפסיקו לאכול והתקבצו, והנה כבר חלפו חמשה רגעים... התנצלתי על האיחור בדקה.

הבטתי עליו, הוא היה חיוור כמו סיד.

"רבי, שכנעת אותי" אמר והוסיף "אגמור לאכול, ואחזור בתשובה".

"תלך. אתה אבוד" הפטרתי.

הוא משוכנע כבר, הוא יודע, אבל "קודם אגמור לאכול". באמצע האוכל אינו יכול, מסכן... נורא ואיום, הוא משוכנע אבל רוצה לסיים את האוכל. הנה, כך נראה האדם.

אי, אי, ר' שלום שבדרון אמר פעם: "אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קווצותי רסיסי לילה" הקב"ה דופק על פתחנו מעורר אותנו לתשובה - הוא דופק! הוא דופק - קול דודי דופק! ומה אני אומר להקב"ה? (המשך הפסוקים) "פשטתי את כותנתי איככה אלבשנה רחצתי את רגלי איככה אטנפם" עשיתי אמבטיה לבשתי פיז'מה קשה לי להתעורר - היום אי אפשר - מחר אני אחזור בתשובה (כשאסיים את המנה שהגישו לי במטוס) משבוע הבא אקבע עתים לתורה, ממחר אשתפר בתיקון מידותי, וכך עוברים כל החיים:

מחר, מחר, מחר. "פשטתי את כותנתי איככה אלבשנה רחצתי את רגלי איככה אטנפם" אוי וי, חולפים להם החיים כחלום יעוף של התקווה של "מחר". ואיך בני ישמעאל אומרים בערבית: "בוקרא מישמיש".

מה מחר? עכשיו! אין מחר!.

לפעמים כאשר מתעוררים לאחר דפיקות רבות, זה כבר מאוחר מאד. אי, אי, כי מגיע יום קשה ונורא שעליו נאמר: "ודודי חמק עבר" - אין, הדוד נעלם. אתמול באתי וישנת, ועתה מאוחר! "ביקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיהו ולא ענני". אה, והגעגועים מתחילים אז נשאר לאדם רק הגעגועים: "השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני".

רבתי בר מינן, לפני כמה זמן היו טילים, טילים! שכחתם, אה? נראה על הפנים שלכם שזה התרחש לפני מאה שנה... לפני כמה חודשים סך הכל - עם המסיכות. היה אז "קול דודי דופק" צביטה בלב אוי, אוי, השיבנו אליך ונשובה" ביקשנו. נו, ועתה כמעט שכחנו - אה "דודי

חמק עבר נפשי יצאה בדברו ביקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני"
ועתה, הקב"ה רוצה לפחות את התשוקה שלנו: "אם תמצאו את דודי
מה תגידו לו שחולת אהבה אני" – אני חולה באהבת ד'.

אשריכם, אשריכם ב"ה שזכותם בליל זה להתאסף ביחד. כולנו נאמר
להקב"ה: אנו מתגעגעים אליך – רבונו של עולם! לפקוח עינינו. לראות
את האמת, את אור אלקים ולחפוף בקרבתו ובקיום מצותיו בדקדוק.
הגעגועים שלנו יעלו לכסא הכבוד ביום קדוש זה בזכות ה"אור החיים"
הקדוש (שבת הכנסת נקרא על שמו) ונזכה לגאולה שלימה במהרה
בימינו, אמן!

הושיט את הפנכה לשר החקלאות: "בכבוד" –
נרתע השר: "לא, איני יכול.. אדם הגון אני, אבל, יודעים אתם, כשהייתי
צעיר, משובת נעורים... חוששני, שמא לא יצמח העץ, לא יועיל
הלחש..."

"לא נורא", הרגיעו הגנב, "כולנו בני אנוש. בכבוד", הושיט לשר האוצר:
"יתכבד כבודו" –
חורו פני שר האוצר. פזל לעבר הכליף, ואמר: "לא, לא אוכל, חוששני,
הלא תבינו, הן שר האוצר אני, כספים כה רבים עוברים דרכי, שמא,
בטעות, שגיאות מי יבין..."

"אני מבין, ודאי", אמר הגנב, ופנה לכליף כשהוא משתחוה עמוקות:
"אדוני ומלכי, בכבוד" –

נשא הכליף ידו: "לא... זכורני כשהייתי ילד, לא הרשוני לקבל דבר מה,
ולקחתי בלי רשות. מי יודע, אולי זה ימנע מהלחש לפעול..."

כרע הגנב האומלל על ברכיו, וקרא: "אתם השליטים והשרים פוחדים
שידיכם אינן נקיות. מעולם לא חסר לכם מזון, אתם טובעים בעושר,
ושלחתם יד. ואותי שחטאתי כדי להביא טרף לביתי, להשביע רעבון
בני, אותי דנתם למוות!?"

(והגדת)

שיהיה ברנו כתוכנו!

הגאון בעל "בית הלוי" זצ"ל תמה: הרי הכתוב קובע, ש"כמים הפנים
לפנים כן לב האדם לאדם" (משלי כז, יט). וביאורו, כשם שהמים
משקפים את בבואת המתבונן בהם, כך חש האדם כלפי חברו כפי
שחברו חש כלפיו –

וידוע הסיפור: הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל לחם בעוז בחילונים
שבקשו להרחיב ולחזק אחיזתם בארץ הקודש בכלל ובעיר הקודש
בפרט. פעם פרצה לביתו קבוצת בריונים חילונים, שבקשו לרצחו נפש
[כפי שאכן רצחו את נציגו הר' יעקב ישראל די האן ז"ל]. קידם פניהם
בשלוה והסביר להם עקרי שיטתו, ויצאו מביתו בלא לפגוע בו לרעה.
הנוכחים לא יכלו להירגע. איך נהפך לבם כרגע, איך החזירו אקדחיהם
השלופים לנדנם!

אמר להם: אספר לכם, ותבינו. שמעתי מרבי נחום משאדיק זצ"ל
שכאשר התמנה בעירו רב חדש בקש להכיר את בני הקהילה. שאל את
הגבאי: "מיהו זה שיושב לידי ב'מזרח'?"

ענהו: "הוא?! הוא ה'מוסר', המשלין של הקהילה. הכל רועדים מפניו
ופוחדים ממנו פחד מוות. רבים אבדו בגינו את חרותם ואת רכושם!
בחוצפתו דרש שיושיבוהו ב'מזרח', ויעלוהו לתורה ל'שישי'!"

שמע הרב, חקר ודרש, ואמת את השמועה. הורה: "בשבת הקרובה אל
תעלוהו לתורה!"

בהגיע הקורא בתורה ל'שישי' קם המלשין כהרגלו, והנה קראו לאדם
אחר לעלות.

תמה: "מה זה, זו העליה שלי!"

"העליה שלך!?" ענה הרב, "מה לך ולתורה הקדושה. פה משוקץ,
שמלשין על אחיו, מה לו ולברכות התורה! צא, טמא! אל תבוא לבית
הכנסת!"

עמד המום, פניו אדמו וחורו, ואז קרא: "חכו חכו, עוד אלמדכם לקח",
ויצא בחרי אף.

(להגיד)

"מום שבך אל תאמר לחברך"

"ואת החזיר, כי מפריס פרסה הוא ושסע פרסה והוא גרה לא יגר,
טמא הוא לכם" (ויקרא יא, ז). ואמרו במדרש (ויקרא רבה יג, ה)
שמלכות אדום נמשלה לחזיר, שנאמר: "יכרסמנה [לכנסת ישראל,
חלילה] חזיר מייער" (תהלים פ, יד). ולמה נמשלה לחזיר, לומר, לך, מה
חזיר בשעה שהוא רובץ מוציא טלפיו ואומר: ראו שאני טהור, כך
מלכות אדום מתגאה וחומסת וגזלת, ונראית כאלו שופטת צדק.
מעשה בשופט נכרי שהיה הורג הגנבים והמנאפים והמכשפים. גחן
ואמר לתלין: שלשתם עשיתי בלילה אחד!

וכך כתב רש"י (מהמדרש, בראשית רבה סה, א) על הפסוק: "ויהי עשו
בן ארבעים שנה ויקח אשה, את יהודית בת בארי ואת בשמת"
(בראשית כו, לד), עשו היה נמשל לחזיר, שנאמר: "יכרסמנה חזיר
מייער". החזיר הזה כשהוא שוכב פושט טלפיו, לומר ראו שאני טהור,
כך אלו גוזלים וחומסים ומראים עצמם כשרים. כל ארבעים שנה היה
עשו צד נשים מתחת יד בעליהן ומענה אותן. כשהיה בן ארבעים אמר:
"אבא בן ארבעים שנה נשא אשה (בראשית כה, כ), אף אני כן!"
וזה מזכיר לי ספור ששמעתי מתלמיד בישיבתנו. בגדדי היה, ושמעו
מסבו.

בבגדד נתפס גנב. הובא לפני השופט, שגזר דינו למוות. גזר הדין הובא
לפני הכליף, שאישרו. הוציאוהו אל הגרדום, והודיעוהו שיש לו רשות
לבקש בקשה אחרונה.

אמר: "רצוני שיביאוני בפני הכליף, רוצה אני לומר לו דבר מה".

אמרו: "אם רצונך להתחנן על נפשך, אין סיכוי, לא יחזור בו מן
האישור".

אמר: "אף על פי כן".

הודיעו לכליף, שהסכים לראותו.

התיצב הגנב, וקד קידה. אמר: "אדוני השליט ירום הודו, דין צדק דנני.
חטאתי עויתי ופשעתי, ותהא מיתתי כפרה על כל עוונותי –

אבל העוון החמור ביותר שלי אינו ידוע לרבים, ובאתי להתוודות עליו
ולתקנו!"

הסתקרן הכליף: "ומה הוא?"

אמר: "סוד עובר במשפחתנו מדור לדור, סוד המסוגל להעשיר את
אוצר המדינה ולהשביע רעבון כל תושביה. עוול היה זה, להצניע הסוד
ולהעלימו מהשלטונות!"

רכן הכליף: "ומה הוא הסוד?"

אמר: "יודע אני לחש, שאם לוחשים אותו בעת הטמנת גרעין באדמה,
בתוך שעה קלה נובט העץ, וכעבור יום מניב פרות! עתה, עם מותי, ירד
הסוד אלי קבר. החלטתי שפשע הוא, להעלימו. הריני למסרו להוד
מעלתו, וכשאדע שהסוד בידיים טובות, אמות בשמחה!"

נרעש הכליף: "אדרבה, הבה נשמע!"

העיף הגנב מבט ימינה ושמאלה, ואמר: "יותר מדי אזנים כרויות כאן.
לא אגלה את הסוד אלא בפני שלושה. הוד רוממות הכליף, שר האוצר
ושר החקלאות".

"ניחא", אמר הכליף, והורה להביאם.

הגיעו, והגנב אמר: "כעת צריך אני פנכה מלאה עפר, ספל מים, וכמה
גרעיני פרות".

הייתי יוצא בבגדים נקיים. אבל עשו, בשעה שהיה משמש את אביו לא היה משמשו [בבגדים מלוכלכים, ואף לא שמשו בבגדים נקיים], אלא בבגדי מלכות. אמר: אין כבודו של אבא להיות משמשו אלא בבגדי מלכות!"

זהו?!

וכי משום כך, בגלל פרט זה, כדאי שיחשוב עצמו פחות כל כך, ירוד כל כך, מפסגתו של עשו?! ילבש גם הוא בגדי מלכות, וישתחוה לו!

והתשובה, שאם כן יעשה יהיה זה חיקוי, מעשה חיצוני גרידא. תהיה זו "פשיטת טלפים" ובכך יהיה חלילה לעשו!

מוטב – בכל דבר שאינו שייך להלכה הפסוקה – שיהיה תוכו כבדו, כמדתו של התלמיד חכם (יומא עב ע"ב)!

ועוד בענין זה –

שנינו (חולין קה ע"א): אמר מר עוקבא, אני לענין זה כחומץ בן יין לעומת אבי. שאילו אבא, כשאכל בשר כעת לא אכל גבינה עד למחר בשעה זו. ואילו אני איני ממתין אלא מארוחה לארוחה. וזה המקור להמתנת שש שעות, כשיעור הזמן מארוחה לארוחה.

ויש להבין: הלא לדברי הכל נהג אביו בחומרה יתרה. וכי מי שאינו נוהג בחומרות יתירות כבר חומץ הוא, מקולקל ודחוי?! ואם אכן כן, ינהג גם הוא כך. וכי כה להוט הוא אחר גבינה?

אלא מאי, משל לענין שהיה מחזר על הפתחים. רבים היו העניים, והפרוטות שקבצו הספיקו בדוחק ללחם. והעני דנן, ברוך השם, חי בהרוחה יחסית. גם לחם, וגם חמאה ללפת את הפת. רחוק היה מעושר, אבל אין על מה להתלונן. אפילו חסך מעט, לעת חולי שלא יבא.

יום אחד גילה לאשתו סוד הצלחתו: בסך הכל, אין אפשרות לפקוד כל הבתים. חבריו עוברים דירה דירה. נוקשים, מבקשים, מקבלים. פרוטה פה, פרוטה שם. והוא משאיר להם את בתי העניים, אינו פוקד אלא את בתי האמידים והעשירים!

איך תדע מי אמיד ומי עשיר, תמזה.

הסביר: סימן מובהק לי, לעניים, מזוזה מפח חלוד, כיסוי בפרוטה. לאמידים, מנחושת קלל. שם נותנים חצי דינר. אבל כשהמזוזה מכסף טהור, בית עשירים הוא. שם מעניקים אף דינר שלם!

שמעה, והפנימה. למחרת היום יצא לסיבובו והיא רוקנה את קופת החסכון. הלכה אל הצורף והזמינה בתי מזוזה מכסף מגולף לכל חדרי הבית. עתה יפקוד העושר את מעונה ויהיו מן הנותנים ולא מן המקבלים!

בא הקבצן לביתו, הושיט ידו למזוזה לנשקה ונותרה מושטת באויר: נרתיק מזוזה כה נאה, רק אצל גביר העיר!

"מהיכן זה", שאל את אשתו.

ענתה: "אתה אמרת, סגולה לעשירות!"

איי, איזו הבנה! הנרתיק הוא הוכחה לעשירות, לא סיבתה!

כשאדם עשיר ביתו מרווח, רהיטיו מהודרים, מאכלו מגוון, בגדיו נאים, כיסיו מלאים. וגם, גם נרתיק המזוזה מכסף טהור.

להמתין יממה שלמה בין בשר לחלב הידור הוא. כנרתיק מזוזה מזהב טהור. אבל מצביע הוא על עשירות בכל, על הון רב של תורה ומצוות ומעשים טובים בשיא השלמות וההידור. ומר עוקבא ראה עצמו כה רחוק משלמות זו, כחומץ בן יין. מה תאמר, שיהדר רק באותה הרחקה, ימתין יממה בין בשר לחלב. זאת, לא יעשה.

ומדוע, משום שכאשר הדירה היא דירת עניים, הרהיטים דלים והבגדים מהוהים, המאכלים דחוקים והכיסים ריקים, הרי הנרתיק המהודר יהיה כנום זהב באפו של אותו יצור... ו"חזיר", זה עשו!

(והגדת)

לקח בת היענה - הורים, בניכם אינם מחוסנים דיים!

התורה, לשון הוראה היא (זוהר ח"ג נג, ב). אין לך שאלה שאין תשובתה בתורה, והסיפור הבא יוכיח.

חרדו כולם. אמרו לרב שסיכן נפשו, הלה עלול לרצחו נפש. הרגיעם הרב, והחיים שבו למסלולם.

כעבור זמן הוזמן הרב לסנדקאות באחד מכפרי הסביבה. נסע עם שנים מתלמידיו. לפתע הבחינו במלשין הרוכב על סוסו לקראתם. הודיעו לרב בחרדה, והרב נשאר שוה נפש.

המלשין הבחין בהם, והדהיר את סוסו לקראתם. הורה הרב לעגלון שיעצור את העגלה. המתין למלשין. הלה הגיע וירד מסוסו, ניגש אל הרב ובקש סליחתו על התפרצותו כלפיו, עלה על סוסו והתרחק מהמקום.

התלמידים היו המומים, והרב הסביר: "כשראיתיו, ידעתי שמסוגל הוא להרגני. חשבת, מה עושים, איך אנצל. ואז נזכרתי באמרתו של שלמה המלך: "כמים פנים לפנים כן לב האדם לאדם" כשם שאני מתיחס לזולת, מתיחס גם הוא אלי. מיד התחלתי להפך בזכותו של אותו אדם. מי יודע איזה חנוך קבל, מי יודע כמה פגעו בו בעבר ואיך עוררו שנאתו ומשטמתו. כמה גדולה הרחמנות על נשמתו האומללה וחיייו הריקנים והמעוותים! ובה בעת, עלו גם בלבו הרהורים מקבילים: הרי הרב קיים חובתו, פעל לשם שמים, גונן על בני הקהילה. ונתרכך לבו, ובקש מחילה!"

כך, סיים רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, נהגתי גם אני. הם באו גדושי משטמה, עם רצח בעיניים. ואני התבוננתי בהם ברחמים רבים. נשמות יהודיות אומללות, טועות ותועות, מלובות אש זרה ומוסתות לשנוא ולניכור, כה גדולה הרחמנות. ואז, "כמים הפנים לפנים", נהפך גם לבם – לא להסכים עמי, כשם שאני איני מסכים אתם – אבל שנאתם שככה ומשטמתם כבתה...

והוסיף, שאין לך רעיון בספר משלי, שאין לו מקור בתורה (תענית ט ע"א). כשראה יעקב את עשו הבא להרגו בראש ארבע מאות איש, השתחוה ארצה שבע פעמים, לכוף עצמו ורגשותיו, "עד גשתו עד אחיו" (בראשית לג, ג), עד שעורר בנפשו את רגש האחוה, ובכך פעל ש"וירץ עשו לקראתו יחבקהו". הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב, אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה נושקו בכל לבו" (רש"י).

ואם כך, שאל ה"בית הלוי" מבריסק, איך זה שהגוי שונא את היהודי הרבה יותר ממה שהיהודי שונא את הגוי?!

איזו שאלה חזקה!

והתשובה, חזקה עוד יותר –

בלב כל יהודי, שוכן גם חלק גויי [וכמו שאמר (ברכות יז ע"א): גלוי וידע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב, שאין אנו עושים רצונך, שאור שבעיסה, יצר הרע שבלבנו המחמיצו (רש"י), ושעבוד מלכות, היינו השפעת האומות וחלחול תרבותם], ומוכן שבחלק זה איננו שונאים את הגויים, להפך. אבל בגויים אין אף 'פינטעלע איד', אף נקודה של יהודי, גם לא שמץ ממנו. לכן שונאים הם אותנו בכל לבם!

וכשיודעים זאת, עולה השוועה: "הצילני מיד אחי מיד עשו" (בראשית לב, יב), ופרשו בספרים הקדושים ("דגל מחנה אפרים", "קדושת לוי", ועוד), שבקש הצלה ממשוהו של "עשו" שדבק בו חלילה, כי אז תנתן לעשו שליטה עלי!!

ומה היא קליפת עשו העלולה לדבוק בנו –

שנפשוט טלפינו לומר טהורים אנו, בעוד הטומאה בחובנו!

שנתחזה לצדיקים יותר מכפי שאנו באמת!

זהו שנינו (בראשית רבה סה, טז), "אמר רבן שמעון בן גמליאל, כל ימי הייתי משמש את אבא" – היש לנו מושג מה כלול במשפט זה! איזה כבוד אב, איזו מסירות. בתלמוד הירושלמי (ריש פאה) מוגדרת מצות כבוד אב ואם: "החמורה שבמצוות". על רבי טרפון שכה הצטיין בה, אמרו חכמים שעדיין לא הגיע לחצי קיומה. ורבן שמעון בן גמליאל מעיד על עצמו שכל ימיו קיימה!

ועם זאת –

"ולא שמשתי אותו אחד ממאה" – אף לא אחוז אחד – "שמש עשו את אביו!"

במה פחת רבן שמעון בן גמליאל, מה החסיר? מאומה, זולת פרט אחד: "אני, בשעה שהייתי משמש את אבא", מבשל וצולה ואופה ומכין ומגיש, "הייתי משמשו בבגדים מלוכלכים, ובשעה שהייתי יוצא לדרך

זו דיה לבנה... ולמה נקרא שמה חסידה שעושה חסידות עם חברותיה במזונות (רש"י)

מדוע למרות התכונה החיובית של החסידה והיותה מתחסדת עם חברותיה ומתחלקת עמן במזונותיה, אסרה התורה לאכול אותה?

ה"חידושי הרי"ם" מתרץ, שהחסידה גומלת חסד רק עם חברותיה, ומזניחה את כל השאר, ולכן נחשבת לעוף שאינו טהור.

מענין לדעת, כי גם העכברים התברכו בתכונה זו, ואף הם נוהגים לקרוא לחבריהם בשעה שהם אוכלים את מזונותיהם, אולם למרות זאת במקרה שלהם חז"ל לא התייחסו לתכונה זו באופן חיובי, ולא זו בלבד, אלא שהעכברים נחשבים לרשעים, כפי שאומרת הגמרא (בבא מציעא מ ע"א): "וכי מה אכפת להן לעכברים", ובתוספות שם: "וטעמיהו דרבנן מפורש בירושלמי הני עכברי רשיעי נינהו".

קושיה זו מתורצת בפי העולם, האומר כי ההבדל בין החסידה לעכבר נעוץ בכך שהחסידה מחלקת לחברותיה מהאוכל שלה, ואילו העכברים מחלקים לחבריהם מאוכל השייך לאחרים...

לא פעם נוהגים אנשים בנדבנות יתרה, ומתירים לאחרים להשתמש בכספים צבור או ברכוש השייך לזולתם ללא קבלת רשות – אולם "נדבנות" זו מחזיקה מעמד רק עד שהדברים נוגעים לרכוש הפרטי, או אז היא נעלמת ומתנדפת לחללו של עולם, ושוב לא ניתן להכיר בהם את היותם נדבנים כה מופלגים...

אצל גדולי ישראל אנו מוצאים את ההפך המוחלט – בכל הנוגע לרכוש הזולת ולכספי צבור הם נזהרו בתכלית הזהירות, אולם משל עצמם היו נותנים ונותנים, מבלי לערוך חשבונות של זמן ושל ממון, כשהם אינם חסים על כבודם ועל כוחותיהם, ואינם נמנעים מלעשות זאת אפילו לאנשים אשר נמצאים מן העבר השני של המתנס.

בספר "האיש על החומה" מספר הרב יהושע לייב שינקר, נכדו של הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, סיפור מופלא אודות סבו, כפי שהעיד באזניו בנו של אחד מיקירי ירושלים ומחשובי תלמידי החכמים שבה, אשר למגינת הלב נטש את דרך אבותיו והצטרף לחוגי הציונות.

הדבר היה בשנת תרפ"ב – סיפר לו האיש – באותן שנים התנהל מאבק חריף בין הקנאים מחוגי אגודת ישראל, שבראשם עמד רבי יוסף חיים, ובין ההסתדרות הציונית. והנה, חלה אחד מראשי ההסתדרות העובדים, אשר היה ידוע בשנאתו הגדולה לדת, במחלה קשה ואנושה.

במשך ארבעה שבועות אושפז בבית חולים אנגלי של המסיון, אולם המחלה הלכה והחמירה, עד כי הרופאים נואשו מחייו. בני משפחתו המודאגים פנו אלי, בהיותי אחד מן המקורבים אליו, והתיעצו אם ניתן לעשות עוד משהו כדי להציל אותו ממות, ואני, אשר הכרתי את ד"ר ולך ואת רופאי בית החולים "שערי צדק", וידעתי כי הם נמנים על טובי הרופאים, והמלצתי להם להעבירו לשם.

אולם הענין לא היה כה פשוט. שתי עובדות עלולות היו להביא לסרובו של ד"ר ולך לקבלו לבית החולים: האחת, עצם זהותו והיותו מפורסם כאחד המתנגדים הגדולים ביותר של היהדות החרדית, והשנייה, העובדה שהוא מגיע מבית החולים של המסיון.

בני המשפחה היו מודעים לכך, אולם לא נותרה להם כל בררה אחרת. ומאחר והיו לי אי אלו מהלכים בחוגים החרדיים בזכות אבי, התבקשתי לבצע את ההעברה הזו.

שני סבלים גברתיים העבירו את החולה על גבי אלונקה לשערי צדק. כאשר הגיעו לפרוודור בית החולים, יצא אליהם ד"ר ולך, וערך בדיקה ראשונית, ומצא כי המצב חמור ביותר. הוא שאל כמה פרטים אודות הרקע הרפואי, וכאשר שמע שהוא הגיע מבית החולים המסיוני, הסמיקו פניו מכעס, והוא פנה וחזר לחדרו, מותיר אחריו את בני המשפחה המבולבלים ואת החולה האנוש.

רק אחד מסוגל לשנות את דעתו של ד"ר ולך – לחשתי לבני המשפחה – רבי יוסף חיים זוננפלד, ומאחר ואבי היה אחד ממקורביו, נטלתי על צוארי את השליחות אליו, ובינתיים הורדה האלונקה עם החולה שעליה אל מאחורי בנין בין החולים, תחת אחד הברושים.

מיהרתי לביתו של רבי יוסף חיים בבתי מחסה – ממשיך המספר – תוך כדי הליכה החל לרדת עלי גשם שוטף שהרטיב אותי מכף רגל ועד ראש. טוב ורועד נכנסתי לביתו של רבי יוסף חיים, ועל אף שידעתי כי

המצב הכלכלי בפולין בין שתי מלחמות העולם היה כבי רע. משפחות הגיעו עד פת לחם. אני זוכר, סבלו חרפת רעב. צריך לדעת היהדות על המצב כיום.

כשה"חפץ חיים" זצ"ל ביקר בלודז', עיר התעשייה הנודעת, עלו לאכסנייתו אב ובנו. הבן, בחור בר מצוה, לא בא – כמו היום – לקבל ברכה להצלחה בתורה. הוא בא לקבל היתר לעזוב את בית המדרש. שה"חפץ חיים" ירשה לו להפסיק ללמוד, לא פחות!

בחור טוב, ירא שמים, מצליח בלימודו, ירבו כמותו בישראל. לב זהב לו. ולב הזהב מתפלץ כשהוא רואה את אביו עובד מבוקר עד ערב ומשתכר אל צרור נקוב, ואין הקומץ משביע, ואין לחם לאכול ואין בגד ללבוש. איך יכול הוא לעמוד מנגד, לשקוע בלימוד, ולעמוד על דם הוריו, אחיו ואחיותיו, להתעלם ממצוקתם! רוצה הוא לצאת לשוק, למצוא עבודה, איזו שתהיה, ולסייע בפרנסת הבית!

נו?! מי אינו מניח לו?!

אביו מתנגד: בשום פנים ואופן! מקומו של בחור, בבית המדרש! "איש שדה" יוצא עשו, ו"יושב אוהלים" יוצא יעקב אבינו. השוק משחית, שפתו ירודה, היותו גשמית, מכבה כל זיק של קדושה ומחדיר טומאה! והבן אינו מסכים. אבא, דוקא משום שאתה סבור כך וחדור להט רב כל כך, מוכן אני לצאת לשוק החיים. כי רואה אני שאתה ירא ושלם, ולא הושפעת. זיק הקדושה שלך לא כבה, והטומאה לא חלחה. אחזיק גם אני מעמד.

שמעו שצדיק בא לעיר, רבנו ה"חפץ חיים", והחליטו לעלות לאכסנייתו, להגיש לפניו תעצומותיהם.

כמה התרגש לשמוע!

לשמוע את הבחור, שכואב הוא כאבו של המחסור בבית ורוצה לעזור לאביו ולסייע בפרנסה. "נושא בעול עם חברו", מארבעים ושמונה קניני התורה!

וכמה התרגש לשמוע את האב מוותר על העזרה, ומודיע שהמשפחה מוכנה לסבול מחסור, ובלבד שהבחור ישאר באהלי תורה!

וגדול היה כוחו של ה"חפץ חיים" זצ"ל להסתכל על כל דבר בעיניים של תורה, ולמצוא לכל שאלה פתרון בתורה.

אמר לבחור: שמע נא, התורה אסרה לנו את העופות הטמאים. את הנשר ואת הפרס ואת העזניה, ואת העורב ואת בת היענה. למה לא נאמר: את היענה, מדוע נאסרה רק הבת? התשובה ידועה: היען אוכל אבנים וזכוכיות (שבת קכח ע"א). קיבתו כברזל ובשרו כסוליה, לא ניתן לאכילה ואין צורך לאסרו. אבל אפרוחו, בשרו עדין רך, ואותו אסרה התורה באכילה. כך מפרשים רבותינו (בעלי התוספות וחוקני ועוד, ויקרא י"א, טז).

והנה מצינו שירמיהו הנביא קונן, איך היתה "בת עמי לאכזר, כיענים במדבר" (איכה ד, ג). ויש להבין, במה מתבטאת אכזריות היען לאפרוחיו? והענין, שהאפרוחים באים ומבקשים מזון, והאם נותנת להם מעדן – בעיניה, אין טעים ממנו, שבר זכוכית מחודד ומשונו. ואינה מבינה שעבורה זה אכן מעדן, משום שהוושט שלה כצינור ברזל וקיבתה כדד נחושת, והזכוכית נגרסת בה עד דק. אבל אפרוחה עדין ורך, והזכוכית נקובת את הוושט ותחורר את הקבה, והאפרוח יתיסר ימוות בעיניו קשים ומרים. ונמצאת אשמה בהריגת אפרוחה!

מבין אתה, בני, סיים ה"חפץ חיים", אביך מבוגר ומחושל, מחוסן נגד אוירת השוק ומתמודד בהצלחה מול השפעתו. אבל אתה עודך צעיר ורך, אינך יכול להשוות עצמך אליו ולמדוד עצמך לנגדו. עליך להמשיך לשהות באהלי תורה ובקרב בני התורה!

והדברים אמורים להורים, שאומדים עצמם שיכולים לשהות במקום פלוני או לצפות במופע פלוני ולא יושפעו לרעה, וה' יודע האמת. אולי מלאכים הם. אולי יכולים הם לטייל במקום פלוני ולבלות במקומות בילוי ומחוסנים הם דיים, יגרסו זכוכיות כאוות נפשם. אם מעדן הם עבורם, יבוסם להם. אך מה רוצים הם מילדיהם, איך מהמרים הם על זוך נשמותיהם, איך הם לוקחים אותם עמם?!

(והגדת)

ואת אלה תשקצו מן העוף... ואת החסידה (יא, יג-ט)

יש בלבו עלי, משום שאף אני נמנית עם החוגים הללו, ונטשתי את דרך אבותי, לא ניכר היה מאומה מכל זה בקבלת הפנים החמה שערך לי.

קיוויתי לקבל ממנו מכתב המלצה לד"ר ולך, אבל להפתעתי, מיד כששמע את כל הפרטים, קיפל את קצה דף הגמרא שהיתה פתוחה לפניו, סגר את הגמרא, קם ממקומו והתעטף במעיל הפרוה שלו. נדהמתי. האם הוא באמת יוצא לשם כך מן הבית?!

נעמדתי בחלל הדלת, ונסיתי להפעיל את כל כח השכנוע שלי כדי למנוע את הליכתו, בפרט לא בגשם כה שוטף.

"באתי רק לשם מכתב", נסיתי להסביר, אך רבי יוסף חיים הישיש נותר בשלו. הוא הזדקף מלוא קומתו ואמר לי: "כשמדובר בהצלת נפשות, אין די במכתב... עלי ללכת לשם בעצמי... לא אזוז משם עד שאראה את החולה מוכנס לבית החולים וזוכה לטיפול מקצועי".

ואכן, תוך כדי כך הוא התחמק החוצה. רצתי אחריו, וכמעט שלא הצלחתי להדביק את קצב פסיעותיו של הרב, על שבעים וחמש שנותיו...

בדיוק אז התגבר הגשם. "אולי נמתין תחת קורת גג כלשהי עד שהמים יפוגו מעט?", נסיתי להציע. הרב אפילו לא ענה, הוא רק זרז את פסיעותיו ומלמל: "פיקוח נפש! כשהולכים להציל יהודי נבהלים מטיפות גשם?..."

כשהגעתי לשער יפו, הצלחתי לשכור כרכרה שתוביל אותנו לעבר בית החולים. כשהגענו לחצר בית החולים מיהר רבי יוסף חיים לרדת מן הכרכרה. אני מהרתי לסלק לעגלון את המגיע לו ולרוץ אחריו.

מצאתי אותו כבר בחדרו הפרטי של ד"ר ולך, וספקתי לשמוע אותו אומר בתקיפות: "מאימתי נעשה הדוקטור פוסק בהלכות פקוח נפש? אני מבקש לקבל את החולה מיד לבית החולים, ואחר כך נתווכח...".

כשראה אותי אמר: "היכן החולה? נא להביאו מיד! כל רגע יקר!".

ושבועיים מאוחר יותר, ארע הבלתי יאמן, החולה עזב את בית החולים כשהוא בריא לחלוטין...

בידעי את היחסים המתוחמים שבין רבי יוסף חיים ואותו מנהיג, נמנעתי מלספר לו את אשר קרה, אולם שנה לאחר מכן לא הצלחתי יותר להתאפק.

הדבר היה בשעת טקס הנחת אבן הפינה לישוב חדש בגליל. אותו מנהיג נשא במהלך הארוע את הנאום המרכזי, ובמהלך הדברים קרא בפתוס: "נבנה את הארץ בדרכנו ובכחנו! אבנה את ארצנו תוך מלחמת חרמה ביד השחורה של הרב זוננפלד ופמליתו!".

ברגע זה קפא בי דמי. צעקתי ספונטנית לעבר הנואם: "שתוק! דרך ארץ בפני הגאון הישיש שאתה חב לו את חיך!". לשמע קריאת בנינים מוזרה כזו מידי קרוב, הוכה הנואם בתדהמה. הוא הפסיק את נאומו, והפנה כלפי מבט תוהה, ובקש הסברים.

לא הססתי. עליתי על הבמה וספרתי לו ולשאר המשתתפים איך היד השחורה של רבי חיים נחלצה להציל ממוות את מי שהכריז כנגדו, וכנגד כל היהדות החרדית, מלחמה של ממש...

(ומתוק האור)

אכילת שקצים ורמשים מטמטמת את לבו של האדם ומרחיקה אותו מכל קשר ושייכות לקדושה, כפי שאומרת הגמרא (יומא לט ע"א): "תנא דבי רבי ישמעאל עבירה מטמטמת לבו של אדם שנאמר: 'ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם', אל תקרי ונטמתם אלא ונטמטם".

לעומת זאת, הקפדה על כשרות האכילה זורעת בלב האדם זרעי טהרה, ויש בכוחה לקרב אותו לאביו שבשמים.

עד מה רב כוחה של אכילה כשרה, נוכל ללמוד מן הסיפור שלפנינו המובא בספר "ועמך כולם" של הסופר הדגול רבי חנוך טלר:

בבית מדרש לרבנים בניו יורק התקבלה שיחת חוץ. המזכיר, שענה לשיחה, מצא את עצמו מאזין למשפט הבא:

"שולם, מדבר אדון וולף, ראש הפדרציה היהודית של יהודי דרום מזרח טקסס".

"שולם וברכה. זוהי הפעם הראשונה שאני שומע על הפדרציה הזו... תרשה לי לשאול כמה יהודים יש אצלכם?".

"שלושה".

המזכיר כחך בגרונו במבוכה, ולבסוף אמר: "ממ... ואתה רוצה שאשלח רב עבור שלשה יהודים?".

"לא, לא", הבהיר אדון וולף, "השלושה הם אני, אשתי ובתי היחידה... אנחנו פשוט עומדים לעזוב פה, ורציתי לודא שיהיה רב במקומי...".

"יש אצלכם בשר כשר?".

"לא".

"יש בית כנסת?".

"לא".

"סלח לי, מר וולף, על השאלה, אולם האם יש אצלכם איזשהו יהודי בפדרציה של דרום מזרח טקסס?".

"כנראה שיש הרבה".

"כלומר?".

"בשיר השירים (א, ו) כתוב: 'אל תראוני שאני שחרחרת, ששזפתני השמש', כאן בטקסס יש שמש חזקה... כולם שזופים מאד וכולם – יהודים כגויים – נראים אותו דבר... אפשר להפקיר אותם ככה?".

"טוב", נכנע המזכיר, "אחפש מועמד מתאים".

בדיוק באותם רגעים נכנס למשרד רב צעיר לימים, שלא מכבר סיים את למודי הרבנות שלו. שמו היה מיכאל הלר.

"לא תאמין, מיכאל, כך המזכיר, 'מצאתי לך משרה! מה דעתך להיות ראש הפדרציה היהודית של יהודי דרום מזרח טקסס?'".

ר' מיכאל חפש אחר המילים המתאימות, ומשמצא אותן לבסוף, החל לשפוף אותם כמו גרגרי חול יבש מכוס הפוכה: "אני מתנצל, אבל אינני יודע לנאום כל כך טוב, וחוץ מזה עוד לא עשיתי אף פעם הלוינות...".

"זה בסדר, זה בסדר", מרגיע המזכיר, "נראה לי שלא תצטרך לערוך שם הלוינות בכלל... אל דאגה... סע לשם, אתה עומד להיות מלך בגדוד.. גם הרב וגם הקהל... הכל תהיה שם!..."

נסע ר' מיכאל לדרום מזרח טקסס, פגש שם בטקסס רב רושם את ראש הפדרציה הפורש, והכריז על יום הכתרתו לנשיא הפדרציה היהודית שם.

לא ידע איך יפגוש יהודי כאן, החליט לבדוק בספר טלפונים שם יהודי ולהתקשר.

עד מהרה מצא את השם הראשון. בלי להסס הוא חייג את מספר הטלפון שנרשם שם.

"שולם, אני הרב החדש, ר' מיכאל הלר".

"סליחה", קטע אותו קול מחוספס מעט, "אתה חושב שאני יהודי? הו, לא, אני הכומר המקומי...".

היו עוד כמה שיחות טלפון מבולבלות דומות, עד שר' מיכאל החליט לשנות כיוון ולערוך מסיבה של חומוס ופלאפל, בהנחה שרק יהודים יגיעו לטעום מאכלים כאלו.

הוא תלה מודעה חגיגית על המסיבה המתוכננת בלוח המודעות של האוניברסיטה, הזמין כדורי פלאפל מניו יורק, קבל אותם קפואים לגמרי בטעם קפוא, ניסה לערוך אותם בצורה חגיגית, והתאכזב לראות שאפילו הזבובים ויתרו על התענוג המפוקפק, ולא הגיעו לבקר באזור המטבח...

הוא כמעט חזר הביתה, כשלפתע נכנס מישוה... היה זה בחור מגודל למראה, רעמת תלתלים, מכנסיים קרועים.

ר' מיכאל עטה את הטוב שבחיוכו: "שולם, מה שלומך?".

"אני עובד כאן במסעדה מקסיקנית", אמר הבחור בלי שמץ של מבוכה, "היבוס שלי שלח אותי לגנוב, אה... כלומר לטעום קצת מהאוכל שלכם".

"איך קוראים לך?".

"ברני".

"נעים מאד, אני הרב מיכאל הלר. אני רוצה לדבר אתך, נפגש, נלמד קצת, אתה יודע, עוד מעט תשעת הימים, רוצה שאסביר לך מה זה?".

"יש לי רעיון" אמר היהודי שהתגלה כבעל המסעדה, "בוא אלי הביתה, נאכל משהו ואסביר לך את הכל..."

וברני, אכן, בא ואכל, והזמן שוב לשבת, ובא ואכל, ואחר כך לעוד שבת, וגם אליה הוא בא, וטעם עוד פעם מן הטעם הרוחני.

אט, אט הוא פשט צורה ולבש צורה, וכעבור שלוש שנים כתב לרבאי הלך מכתב.

"שלום רבאי, הבטחתי לך שכשאסתדר בחוף המערבי אכתוב לך מכתב. ובכן, לקח לי קצת זמן, אבל בסוף הסתדרתי... היום אני יהודי שומר מצוות, ברוך ה', קובע עתים לתורה, יש לי אשה ושני ילדים מתוקים, ואני מודה לך מאד על שעזרת לי להסתדר בחיים! שלך, בנימין פלדמן (ברני)..."

(ומתוק האור)

ויהי ביום השמיני

ביום הגדול והנשגב ביותר, מתחילת הבריאה, שחז"ל במסכת מגילה (י,ב) - *מיום שברא הקב"ה שמים וארץ, לא היתה שמחה לפני הקב"ה, כיום חנוכה המשכן.*

נאמר כאן ויהי ביום השמיני... ונאמר שם ויהי ערב ויהי בקר יום אחד

אומרים חז"ל - מיום בריאת העולם לא היתה שמחה להקב"ה, כמו היום הזה. זה היום הכי משמח שהיה לפני הקב"ה.

שימו לב לדגש - לא כתוב מיום שברא הקב"ה את העולם, בשבת קודש, אלא מיום שברא הקב"ה שמים וארץ, שנאמר ויהי ערב ויהי בקר יום אחד.

ל - ויהי ביום השמיני יש הקבלה ל - ויהי ערב ויהי בקר יום אחד ואנחנו רוצים להבין מהי ההקבלה בין שתיים.

לפני שנכנס לענין, ביום הזה, שהוא היום הגדול ביותר בשנה, ביום שבו נחנך המשכן, לא היתה שמחה להקב"ה, כיום הזה. ביום הזה מעניש הקב"ה את נדב ואביהוא, למה? בהקריבם אש זרה.

(י,א-ג) ויתנו בהן אש ושימו עליה קטרת ויקרבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אתם: ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימתו לפני ה': ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ה' לאמר בקרבי אקדש ועל פני כל העם אכבד וידם אהרן

אלה הפסוקים שמופיעים בפרשה. כל אחד שואל את עצמו שאלה - אין יום אחר? למה דוקא ביום הזה? היום הכי שמח בעם ישראל, היום שהתבשר עם ישראל על כפרת העגל, רואים בחוש שהקב"ה מוחל לעם ישראל.

אומרים חז"ל (שבת פ"ז,ב) - ראשון למעשה בראשית ראשון לנשיאים ראשון לכהונה ראשון לעבודה ראשון לירידת האש ראשון לאכילת קדשים ראשון לשכון שכינה ראשון לברך את ישראל ראשון לאיסור הבמות ראשון לחדשים.

אותו יום נטל עשר עטרות, היום הכי גדול לפני הקב"ה. אין לך יום אחר? אין לך יום אחר לתת מכה לישראל בפטירתם של נדב ואביהוא?

צריך לדעת, אלו לא שתי אנשים פשוטים. נדב ואביהוא, אלו שתי היורשים של משה ואהרן.

כשמשה ואהרן היו אמורים להסתלק מן העולם, מי שהיה עתיד לרשת אותם, היו נדב ואביהוא.

הזוהר הקדוש, פרשת אחרי מות, אומר, שכל מי שמוריד דמעות ביום הכיפורים, על שתי בניו של אהרן, מובטח לו שלא ימותו בניו בחייו. הבטחה של הזוהר הקדוש.

אנחנו באים ביום כיפור בוכים - ריבונו של עולם, אם הם היו חיים, אנחנו היינו נראים אחרת, אם הירידה של עם ישראל לא היתה בצורה כזאת, של מה? ירידה שמורידה אותנו, ממשה ואהרן, למטה, עד יהושע בן-נון, היתה לנו הפסקה של נדב ואביהוא, אנחנו היינו נראים אחרת. כל כך הרה דורות מנדב ואביהוא, אנחנו היינו נראים אחרת. מעין הקבלה שיש לנו, לפטירת תלמידי רבי עקיבא.

מה אנחנו מתאבלים היום? חסרים אנשים שמתו?

"אני לא אוהב את המוזיקה הזאת", ברני היה אדיש למדי, לבסוף הוסיף במידה מסוימת של טקט: "אתה יודע מה, אולי נדבר, נראה...". הוא טעם קצת, אמר שלום והלך.

רק אז קלט ר' מיכאל הלך, שהוא לא השאיר שום שם, מספר טלפון או כתובת, מלבד את זו של המסעדה שלו...

אבל לא אדם כמותו יסכים להרים ידיים. הוא איתר את המספר וחייג לשם.

"הלו, ברני, אתה זוכר אותי?".

"הו, כן. עד עכשו כואבת לי הבטן מהפלאפל שלך..."

"אז מה אתה אומר? רוצה להפגש? לשבת קצת?"

"כן, לא... לא... לא... האמת היא שגמרתי את בית הספר כשהייתי בכיתה ז'... קשה לי קצת ללמוד".

"אז רק נדבר".

לזה הוא הסכים.

עד למועד הפגישה ישב לו ר' מיכאל ותכנן את השיחה. הוא ניסה לשער מה עתיד לומר לו ברני, ומה יענה על כל שאלה, אבל המציאות עלתה על כל דמיון...

ברני הגיע מתנשם ומתנשף.

"תראה רבאי, אין לי מדי הרבה זמן, כי מחר אני טס ללוס אנג'לס... כן.. כל מה שעבדתי כאן היה משום שלא היה לי מספיק כסף לגמור את הטיול שלי.. כעת אספתי מספיק, ומחר אני טס..."

הפעם התקשה ר' מיכאל להסתיר את אכזבתו.

ברני כבר עמד בדלת, כשפתאום אמר, אולי כדי לרצות אותו: "אתה יודע מה, רבאי? תאמר לי משהו אחד ואעשה אותו בשבילך..."

ר' מיכאל הרבה מעט... מה כדאי לבקש? ולבסוף אמר: "אתה טס מחר, נכון? תזמין לך ארוחה אחת כשרה למטוס".

"בסדר", הרכין ברני את תלתליו, "בשבילך אני מבטיח".

"וכשאתה מגיע ללוס אנג'לס", קרא ר' מיכאל מאחורי כתפיו אל תרמיל הג'ינס המהווה שהלך והתרחק, "תשלח מכתב קטן, ותודיע לי שהסתדרת, אוקי?".

וברני הנהן בראשו.

למחרת הגיע ברני למטוס, הוא היה נראה בדיוק כמו כל שאר הנוסעים, ובהגיע שעת הארוחה לא העלתה הדילת על קצה דעתה שהוא זה שהזמין את האוכל הכשר, ונתנה אותו לאדם אחר, בעל זקן, ולברני הגישה מנה רגילה.

"הי שליחה רגע", כך ברני, "הזמנתי 'כושר פוד'..."

"אני אבדוק", היא אומרת, וחוזרת כעבור דקות ספורות, "אני מצטערת... קרתה תקלה ונתנו את המנה למישהו אחר... אולי תרצה אוכל רגיל?".

ברני הרגיש את בטנו מתהפכת... הוא רצה לומר כן, אבל ההבטחה לרב היתה חזקה ממנו... מילה זו מילה, החליט לבסוף, ואמר בקול: "לא אני לא רוצה..."

כשנחת המטוס בלוס אנג'לס היה ברני מורעב לגמרי, אבל כמו להכעיס, כל המסעדות שם היו טרפה. הוא, אמנם, הבטיח לשמור כשרות רק בטיסה, אבל מראהו הדואג של ר' מיכאל נותר חקוק בזכרונו...

יש גם מסעדות כשרות בלוס אנג'לס, אמר לעצמו בעודו מעלעל בספר הטלפונים ומחפש לעצמו כתובת.

הוא הגיע במהירות, אבל התאכזב - הדלת היתה סגורה.

"למה?", לא מעט תסכול היה בשאלה הזו, "תשעת הימים" נכתב שם, וברני התקשה להבין את הקשר... למה זה קשור לאוכל?!

הוא עמד שם, כאילו נטע אותו מישהו מתחת לשלט, וחש שאינו יכול יותר.

לפתע נגש אליו יהודי: אפשר לעזור? מה אתה מחפש?

שטף שלם יצא מפיו של ברני, והוא מצא את עצמו מספר לזר את הכל...

אנחנו מתאבלים על עצמנו. אם 24 אלף תלמידי ר' עקיבא היו חיים, אנחנו היינו נראים לגמרי אחרת. אנחנו היום, כ"כ הרבה שנים מפטירת תלמידי ר' עקיבא, אנחנו היינו נראים אחרת. על זה אנחנו מתאבלים. זה פטירתם של נדב ואביהוא.

הקב"ה רצה דוקא ביום הזה, הוא אמר למשה רבינו ונקדש בכבדי, אל תקרי בכבדי אלא במכובדי.

אמר לו הקב"ה – תדע לך, ביום חנוכת המשכן, אני אתן לעם ישראל עונש, מה זה עונש? תהיה מידת הדין מתוחה.

אמר משה לאהרון – אני הייתי בטוח או אני או אתה. עכשיו אני רואה שלקחו אותם, הם גדולים ממני וממך!

רבתי, אין כאן תשובה, למה דוקא ביום חנוכת המשכן, ונקדש בכבדי, אל תקרי בכבדי אלא במכובדי, אין כאן תשובה, למה בית המקדש צריך לחנך דוקא בפטירתם של אחד מגדולי ישראל, או משה ואהרון, או נדב ואביהוא, על מה ולמה?

התשובה לכך, אומר המגיד מדובנה, ואחרי זה ננסה ללכת קצת יותר לעומק.

אומר המגיד מדובנה – משל למה הדבר דומה?

משל למלך שהיתה לו ממלכה, הוא בנה עיר, שכל העיר שלו היתה בנויה על איכות הסביבה, מי שיגור שם, לא יהיו לו דאגות, מעין קטריה של מטה. אבל הוא אומר, חייבים שהאנשים שם יהיו בריאים, אם הם לא בריאים אז מה זה שווה?

אמר המלך אני מביא את הרופא מספר אחד בעולם, שכולם משבחים אותו, כל מחלה שבאה אליו, הוא מוציא אותה.

הרופא הזה עובד בארה"ב, מקבל \$100,000 לחודש.

אמר לו המלך, אם אתה בא אצלי תקבל פי שניים, אתה רק תשגיח שכל מי שגר כאן בעיר, כולם עשירי עולם, כולם יגורו פה, יהיו בריאים.

כמובן הרופא הסכים לתנאים. באותו יום שהגיע, עשו לו קבלת פנים עם במה, קבלו אותו בכבוד גדול.

המלך עולה לנאום – רבותי הגיע גדול המומחים ברפואה, לא היתה מחלה שלא מצא לה מרפא, וב"ה אנחנו שמחים לקדם את פניו, ותדעו לכם, בני הממלכה, שכל בעיה הכי קטנה, יש לכם רופא בחינם אין כסף, כחלק מהשירות שהממלכה נותנת לתושביה.

בעוד המלך מדבר, פתאום אחד השרים החשובים בממלכה התחיל לצעוק- יש לי כאבים בחזה!!!

נופל מהכיסא לרצפה, הרופא מתחיל לעשות לו הנשמות, עיסוי בחזה, אחרי כמה דקות ז"ל.

שוכב על הרצפה, פגר מת, מכסים אותו.

אוי לה לאותה בוש, אוי לה לאותה כלימה, בקבלת פנים של הרופא, אחד השרים החשובים מת.

בא המלך ואומר לרופא – מה עשית לנו? רופא מספר 1, פעולה ראשונה ולא עשית כלום, איזה מן רופא אתה!?

אמר הרופא למלך – צר לי על פטירת השר האהוב שלך, אבל למעשה אני שמח. צר לי על הפטירה, אבל אני שמח שזה קרה מול כולם עכשיו, למה?

פשוט מאוד ראיתי את כותרות העיתונים היום בבוקר – 'הרופא ששום מחלה לא יכולה עליו, מגיע!'

אם כולם יחשבו כך, יזניחו כולם את הבריאות, כל היום יוכלו סטייקים, ציפסים, כל בוקר עוגה עם קצפת, איך אני יוכל לרפאות כאלה דברים?

אם אתם תהיו מלאים בכולסטרול, אני יוכל לעזור לכם!?

אני יכל לעזור אם האנשים בריאים, וקצת הם חולים, אז אני יכל לרפא אותם, אבל אם אנשים מזניחים את גופם, אני יכל לרפא אותם!?

כותרת ראשית – 'הרופא ששום חולי לא יכל עליו' – אז מה הבינו התושבים? חבר'ה תעשו חיים, תשתו כל היום וויסקי, תאכלו מה שאתם רוצים, לא צריך לשמור יותר על הבריאות, יש לנו רופא שפותר את כל המחלות!!!

כולם יהיו מפלצות כאן, איך אני יוכל לעזור להם?

עכשיו כשראו שהשר מת, אני יוצא בהודעה לכל תושבי העיר, ואומר – רבותי, אתם ראיתם את השר הזה, השר הזה לא עשה פעילות גופנית, לא הזיע אף פעם, כל היום ישב במשרד, הביאו לו בבוקר קרמשיט בצהרים צ'יפס וסטייק, בערב נתנו לו מלואח, תראו איך הוא חייה.

אני יכל לרפאות אם אנשים משתפים פעולה, אבל אם אף אחד לא משתף פעולה, איך אני יכל לרפאות?

אם ככה, אומר המגיד מדובנה – עשיית משכן, יכל להביא זלזול בחטא, למה?

כי כל בן אדם שלא בא לכפרה החטא שלו, אז הוא בלחץ, הוא אומר – מי יודע איזה עונש יעניש אותי הקב"ה!?

אבל עכשיו, שאפשר להביא קרבנות למשכן, אם אפשר להביא קרבנות למשכן, אז אין בעיה בעברות – עשית עבירה, הבאת קרבן, התכפרת!

אמר הקב"ה ביום הזה, שאני מתחיל לחנוך את המשכן, שאפשר להביא בו קרבנות, אני אראה להם, שעם ישראל, הגדולים שבהם, אני בא איתם בדיון. אם אני אכניס את הגדולים שבהם, לבוא בדיון, יהיה גילו, אבל יהיה ברעדה.

אמנם תהיה שמחה על עשיית המשכן, אבל יראו שהקב"ה לא מוותר, אז ייכנס מורא ופחד, וזה נקדש בכבדי. אלו הדברים שכותב המגיד מדובנה.

(ברוך שאמר)

בדרך הדרוש

והנה מנה"מ שהי' אז בלא הכנה והיכי רמיזא י"ל דאחז"ל [פסחים קי"ז]. לדוד מזמור שרתה שכינה לי עשר אעשרנו לך. פירוש שיעקב נדר ליתן מעשר ואח"כ אמר שירה משא"כ מזמור לדוד והכוונה מבניו. והנה ליעקב היה ד' בכורים שנפטרו ממעשר כשהי' צריך הכנה הי' מזמור ומנגן וכנגן המנגן שרתה עליו שכינה משא"כ כשלא הי' צריך הכנה שרתה שכינה ואח"כ מזמור, וא"כ ה"נ הא כתי' וירא כל העם ואח"כ ויראו ש"מ שלא הי' צריכי' הכנה כלל,

והנה המפרשים הקשו אם כן כיון דלא נמנו הבכורים אם כן קשה לא לימני נמי לבכור של קהת דהיינו עמרם אלא יצהר חברון ועוזיאל וחוזר חלילה ונמצא הגורל שייך על קרח לפי החשבון. ומתרגים כי לא נמנו הבכורים דוקא קודם החטא שהיה העבודה בבכורים אבל לאחר החטא נמנו הבכורים גם כן.

והשתא אתי שפיר דכך אמר לו לכך נבחרת שאלולי לא חטאת לא היו נמנים הבכורים ומגיע הכהונה לקרח ולא לך אבל השתא אתה נבחרת: (חתם סופר)

קרב אל המזבח (ט, ז)

(חנוכת התורה).

ברש"י על הפסוק קרב אל המזבח שהיה אהרן בוש וירא לגשת אמר לו משה למה אתה בוש הלא לכך נבחרת. יש לפרש על פי מה דאיתא במדרש מפני